

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Дмитро ШВЕЦЬ

2026

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Андрія РОЙКА на тему: «Організаційно-правове
забезпечення реабілітації учасників українського націоналістичного руху
1929-сер. 1950-х рр. (на прикладі членів ОУН та УПА)» поданої на здобуття
ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Кафедра теорії, історії та конституційного права навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, заслухавши на розширеному засіданні публічну презентацію наукових результатів дисертації Андрія РОЙКА на тему: «Організаційно-правове забезпечення реабілітації учасників українського націоналістичного руху 1929-сер. 1950-х рр. (на прикладі членів ОУН та УПА)», а також оцінку рецензентів та учасників фахового семінару, проведеного 31 березня 2026 року, констатує наступне:

Актуальність теми дослідження зумовлена наступними факторами. По-перше, значними масштабами політичних репресій, спрямованих проти учасників українського національно-визвольного руху та населення західних областей України. За оцінками останнього головнокомандувача УПА Василя Кука, з 1944 по 1953 роки в західних областях України було репресовано понад 500 тисяч осіб, арештовано більше 134 тисяч, вбито близько 153 тисяч, вислано в межах УРСР більше 330 тисяч осіб. Водночас значна частина репресованих осіб не отримала належного юридичного підтвердження реабілітації та відновлення порушених майнових прав. У зв'язку з цим українське суспільство обґрунтовано очікує від держави належного правового врегулювання процедур реабілітації та відновлення історичної справедливості.

По-друге, у кримінальних справах щодо членів ОУН та УПА зафіксовано випадки формального визначення сукупності доказів, на підставі яких їм інкримінували загальнокримінальні злочини, злочини проти людяності або порушення законів і звичаїв війни. Нерідко не враховувалися обставини отримання доказів, зокрема застосування насильства та тортур під час досудового слідства, що підтверджено науковими дослідженнями. Це зумовлює необхідність повторного правового аналізу таких матеріалів із урахуванням сучасних стандартів доказування.

По-третє, відновлення історичної справедливості щодо учасників ОУН та УПА зустрічає опір з боку Російської Федерації та її інформаційно-пропагандистських кампаній, спрямованих на формування негативного міжнародного резонансу щодо процесів реабілітації в Україні. У російському інформаційному просторі поширюються звинувачення України у так званій «геноцидальній русофобії», пов'язаній з реабілітацією борців за незалежність, зокрема членів ОУН та УПА. За таких умов важливим є формування належної правової оцінки їхньої діяльності, підтвердженої судовими рішеннями. Водночас встановлення фактів реабілітації та повідомлення спадкоємців репресованих осіб, які залишилися проживати на території РФ, може сприяти відновленню їхнього зв'язку з Україною та усвідомленню власної української ідентичності.

По-четверте, належить враховувати позицію сусідніх держав, на території яких у різні періоди діяли формування ОУН та УПА, зокрема Республіки Польща, Словаччини та Румунії, де їхня діяльність нерідко отримує критичну оцінку та має політичний резонанс. За таких умов важливим є вироблення виважених політико-правових аргументів для діалогу з цими державами, спираючись на результати реабілітаційних процедур та судові рішення.

По-п'яте, перші етапи реабілітації залишили значну кількість невдоволених осіб, чиє майно було конфісковане радянською владою, оскільки передбачені законодавством компенсації були неспівмірними із заподіяною матеріальною та моральною шкодою. Це зумовлює необхідність перегляду компенсаційних виплат та опрацювання механізмів міжнародно-правового відшкодування шкоди, завданої незаконними діями карально-репресивних органів радянської держави.

По-шосте, російська агресія проти України спричинила еволюцію суспільної свідомості та переоцінку діяльності українського національно-визвольного руху. ОУН та УПА отримали юридичну оцінку як борці за незалежність України у ХХ столітті, що зумовлює потребу у додатковому правовому аналізі рішень про відмову в реабілітації. У цьому контексті диверсії та збройний опір владним структурам СРСР можуть отримувати іншу кримінально-правову оцінку в межах національно-визвольної боротьби, за умови неприпустимості виправдання воєнних злочинів і злочинів проти людяності.

Нарешті, по-сьоме, питання правової оцінки діяльності українського Руху Опору на тимчасово окупованих територіях, зокрема юридичної кваліфікації диверсій та збройного опору окупаційним силам і колабораційним структурам, що потребує аналізу з урахуванням історико-правового досвіду діяльності ОУН та УПА в умовах радянського окупаційного режиму. Щодо цього визнання реабілітації учасників ОУН та УПА і легітимності їхньої боротьби проти окупаційної влади узгоджується із сучасною практикою збройного спротиву України російській агресії, який здійснюється в межах національного та міжнародного права.

Отже, наведені фактори зумовлюють актуальність комплексного історико-правового дослідження організаційно-правового забезпечення реабілітації учасників українського національно-визвольного руху, зокрема членів ОУН та УПА.

Дослідженню теми дисертаційного дослідження механізмів відшкодування шкоди, заподіяної державі внаслідок ведення воєнних дій присвячена значна кількість наукових праць, зокрема: Адамовського В.І., Амонса А.І., Андрухів І.О., Барана В.К., Токарського В.В., Безлепкіна Б.Т., Біласа І.Г., Бойка О., Борисової Ю.С., Голубевої А.В., Бугая М.Ф., Васил'єва В.Ю., Винниченка І.І., Вітошинського Й.Б., Вронської Т.В., Гринюка В.О., Дем'янчука Т., Дмитрієва А.І., Муравйова В.Д., Дьоміна Ю., Жив'юка А., Земскова В., Ільюшина І., Киричука Ю., Колодія А.М., Костюка Г., Кульчицького С.В., Курилишина К., Ленартовича О., Лук'янюка В., Макарчука В.С., Мамонтова І.О., Місінкевич Л.Л., Настюка М.І., Пагір'я О., Папакіна Г.В., Платонові Н.В., Подкура Р.Ю., Поліковського М.Ф., Полякової М.Ф., Потильчака Б.О., Проць О.Є., Копельців-Левицької Є.Д., Рожкової Л.І., Рубльова О.С., Русначенка А., Сергійчука В.І., Стасюка О.Й., Тація В.Я., Терлюка І.Я., Тимченка С.М., Толстова С., Тронька П.Т., Ченцова В.В., Тертишника В.М., Шаповала Ю.І., Шевельова Ю., Шитюка М.М., та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії зовнішньополітичної діяльності України (Указ Президента України від 26 серпня 2021 р. № 448/2021), Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021), Концепції розвитку громадянської освіти в Україні (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 893-р), Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 № 476 та з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940), в межах теми державної реєстрації «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0125U002574) кафедри теорії, історії та конституційного права Навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ.

Мета дисертації полягає у формулюванні цілісної та прагматичної історико-правової концепції, теоретичних засад та безпосередньої практики реабілітації членів ОУН та УПА, як учасників українського націоналістичного руху опору радянській тоталітарній державі, здійснюваної в СРСР та незалежній Україні до та після Революції гідності - для виявлення системних недоліків і упущень у реабілітаційному процесі та вироблення науково обґрунтованих пропозицій щодо їх усунення.

Досягнення поставленої мети передбачає постановку та виконання таких завдань:

- проаналізувати та оцінити сучасний стан наукової проблеми у пострадянській і вітчизняній юриспруденції та історико-правовій науці;
- окреслити основні групи джерел та об'єктивно оцінити їх достовірність;
- визначити актуальність застосування світового (міжнародного) досвіду політичних реабілітацій у сучасних українських реаліях;
- відтворити хронологію основних етапів реабілітації членів ОУН та УПА;
- визначити особливості процесів політичної і кримінальної реабілітації в СРСР (УРСР) та у незалежній Україні;
- дослідити алгоритми процесу реабілітації за Законом УРСР «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» 1991 р. та його пізнішими редакціями;
- визначити рівень дотримання суб'єктами реабілітації в період 1991–2018 рр. процесуальних та реституційних норм законодавства про реабілітацію;
- встановити суб'єктивні фактори впливу на рішення органів, що здійснювали реабілітацію;
- встановити та розкрити проблеми та неузгодженості реабілітаційного процесу й обґрунтувати потребу його завершення, згідно із Законом України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років».

Об'єктом дослідження є організаційно-правове забезпечення реабілітації учасників українського націоналістичного руху (на прикладі членів ОУН та УПА) та безпосередня практика її проведення.

Предметом дослідження виступає правова кваліфікація діяльності ОУН та УПА в протистоянні тоталітарним окупаційним режимам, практика реабілітації учасників націоналістично-визвольних рухів в країнах світу та міжнародному праві, нормативно-правова регламентація реабілітації в СРСР та національному законодавстві України та її етапи.

Методологічну базу дослідження становить комплекс загальнофілософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання, застосування яких дало змогу здійснити всебічний історико-правовий аналіз організаційно-правового забезпечення реабілітації учасників українського національно-визвольного руху, а також дослідити особливості формування і розвитку правового регулювання реабілітації жертв політичних репресій у різні історичні періоди.

Серед загальнофілософських методів у дослідженні використано діалектичний метод, застосування якого допомогло розглянути процеси реабілітації жертв політичних репресій у їх історичному розвитку та взаємозв'язку з політичними, соціальними і правовими умовами існування радянського тоталітарного режиму та періоду незалежності України.

Із загальнонаукових методів застосовано хронологічний, системно-

структурний, а також методи аналізу і синтезу, індукції та дедукції, що дало змогу послідовно дослідити еволюцію правового регулювання реабілітації, систематизувати архівні матеріали кримінальних справ репресованих осіб та узагальнити отримані результати дослідження.

Серед спеціально-юридичних та історико-правових методів використано історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий, логіко-юридичний методи, а також метод тлумачення правових норм. Застосування історико-правового методу дало змогу дослідити процес формування правових засад реабілітації жертв політичних репресій та діяльність органів, які здійснювали перегляд кримінальних справ репресованих осіб. Формально-юридичний метод використано під час аналізу нормативно-правових актів, що регулюють питання реабілітації жертв політичних репресій, а також у тлумаченні положень чинного законодавства України у цій сфері. Порівняльно-правовий метод застосовано для зіставлення підходів до реабілітації учасників національно-визвольних рухів у різних державах та визначення можливостей удосконалення національного законодавства. Логіко-юридичний метод використано під час формулювання наукових висновків, узагальнення результатів дослідження та розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері реабілітації жертв політичних репресій.

Наукова новизна одержаних результатів. Подана наукова розвідка є першим комплексним історико-правовим дослідженням організаційно-правового забезпечення реабілітації учасників ОУН та УПА, яке базується на архівних матеріалах ВП ПрикВО/Військової прокуратури Західного регіону України. Використано значну джерельну базу, що дозволило визначити етапи реабілітації, їх недоліки та причини невдач у відновленні історичної справедливості. Зважаючи на викладений у дисертації матеріал:

уперше:

- введено до наукового обігу понад 200 оригінальних архівних документів ВП ПрикВО (ВПЗРУ), датованих 1990-ми рр. (реабілітаційні справи, протоколи засідань колегії ВП тощо);
- запропоновано концепцію трьохетапного процесу реабілітації учасників ОУН та УПА
- визначено концептуальну відмінність підходів до питань реабілітації у сер. 1950-х рр. в період так званої «перебудови СРСР» та в незалежній Україні до і після Революції гідності;
- уперше здійснено комплексний історико-правовий аналіз процесу реабілітації у 1991–2018 роках;
- виявлено системні відхилення між нормативно визначеною моделлю реабілітації та реальною правозастосовною практикою;
- розглянуто кадровий склад прокурорів ВП ПрикВО та ВПЗУ, а також їх вплив на результати реабілітації;
- запропоновано використання компаративістського підходу для правової кваліфікації дій націоналістичних рухів опору щодо окупаційних режимів;

– доведено необхідність завершальної стадії реабілітації учасників ОУН та УПА, з тотальним переглядом справ, які отримали відмову під час реабілітацій попередніх років;

удосконалено:

– наукові обґрунтування потреби вдосконалення Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років»;

– наукові знання про організаційно-правові фактори амністій і реабілітацій;

набули подальшого розвитку:

– знання про радянські амністії 1950-х рр. та початковий етап реабілітації кінця 1980-х рр.;

– дослідження ознак геноцидної політики у репресіях сталінського тоталітарного режиму.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх новизною та полягає у можливості використання отриманих результатів у сучасних державотворчих процесах: у правотворчій сфері, як науково-теоретичне підґрунтя для формування та вдосконалення державної правової політики і законодавства України щодо реабілітації жертв політичних репресій та вироблення узгоджених підходів до правової оцінки діяльності осіб, переслідуваних у зв'язку з діяльністю ОУН та УПА, а також як основа для формування державної політики у сфері міжнародної співпраці під час укладення міждержавних договорів та інших міжнародно-правових актів, спрямованих на врегулювання історико-правових питань і сприяння процесам історичного порозуміння; у правозастосуванні, для вдосконалення підходів до визначення та реалізації процедур реабілітації зокрема через судовий розгляд справ із встановленням фактів порушення норм матеріального і процесуального законодавства під час досудового розслідування та судового розгляду справ щодо осіб, переслідуваних у зв'язку з діяльністю ОУН та УПА радянськими репресивними органами, з урахуванням змін національного законодавства та правового визнання їх борцями за незалежність України у ХХ столітті; у науково-дослідницькій сфері, під час підготовки наукових досліджень з історії України, історії держави і права України, теорії держави і права, міжнародного і вітчизняного кримінального та кримінально-процесуального права; у освітньому процесі – як теоретичний та емпіричний матеріал для підготовки методично забезпечення з низки навчальних дисциплін, а саме: «Історія України»; «Історія держави і права України», «Теорія права», «Кримінальне право», «Міжнародне кримінальне право», «Конституційне право України» тощо. Зокрема отримані результати дослідження використовуються в освітньому процесі Львівського державного університету внутрішніх справ (акт впровадження № 5 від 07.01.2026 р.).

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів (поділених на одинадцять підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та

додатків. Загальний обсяг становить 247 сторінок, у т. ч. 173 сторінок основного тексту та 2 сторінки додатку. Список використаних джерел нараховує 521 позицій.

Особистий внесок здобувача. Чітке формулювання наукової проблеми, визначення мети й завдань дослідження, формування його концептуальних положень та розв'язання окреслених завдань здійснено здобувачем самостійно. Усі сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції є результатом особистих наукових досліджень, виконаних на підставі опрацювання й аналізу архівних матеріалів реабілітаційних справ і статистичних даних Військової прокуратури Прикарпатського військового округу та Військової прокуратури Західного регіону України.

Апробація результатів дисертації. Дисертаційна робота стала предметом обговорення на розширеному засіданні кафедри теорії, історії та конституційного права навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ.

Публікації. Основні положення дисертації автор доповідав на чотирьох науково практичних заходах. Основні положення дисертації висвітлено в трьох наукових публікаціях у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, та 4 тез виступів на науково-практичних заходах.

Наукові праці, в яких опубліковано наукові результати дисертації:

1. Ройко А. І. Кадровий склад відділів реабілітації жертв політичних репресій Військової прокуратури ПрикВО / Військової прокуратури Західного регіону України. Український політико-правовий дискурс. 2025. № 17. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17821091>.

URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/463>

2. Ройко А.І. Недоліки реабілітації учасників ОУН-УПА після проголошення незалежності України у 1991 році. Держава та регіони. 2025. № 3 (88). С. 289-296. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.3.40>

3. Ройко А.І. Між формальним визнанням і фактичною реалізацією: проблема процедурної незавершеності реабілітації проведеної у період 1991–2018 років. Право і суспільство. 2025. № 4. Т. 2. С. 300-307. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.4.2.42>

4. Ройко А.І. Роль менеджерів з безпеки в роботі правоохоронних органів на прикладі реабілітації воїнів ОУН та УПА. Інновінг сучасних трендів у менеджменті безпеки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 26 трав. 2023 р.). Львів: Львівський держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2023. С. 70–71.

5. Ройко А. І. Особливості реабілітації окремих категорій громадян, які брали участь у протидії окупації. Виклики воєнного часу: зб. тез доп. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф. «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики» (Київ, 6 лип. 2023 р.). Харків: Право, 2023. С. 96–98.

6. Ройко А.І. Ера милосердя та перша хвиля реабілітації політичних в'язнів (1945 – сер. 1950-х рр.): кейс ОУН–УПА (на матеріалах військової прокуратури Західного регіону). Актуальні питання історії держави і права та виклики

сучасності: матеріали XVI Всеукр. наук. конф. (Львів, 6 груд. 2024 р.). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2024. С. 78–83.

7. Ройко А.І. Організація процесу реабілітації учасників українського націоналістичного руху в органах прокуратури. Інновінг сучасних трендів у менеджменті безпеки: національна безпека та оборона матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 23 трав. 2025 р.). Львів: Львівський держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2025. С. 339–345.

З огляду на викладене, можна резюмувати, що дисертація Андрія РОЙКА на тему: «Організаційно-правове забезпечення реабілітації учасників українського націоналістичного руху 1929–сер. 1950-х рр. (на прикладі членів ОУН та УПА)», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для теорії та історії держави та права:

1) містить елементи наукової новизни, а її результати мають теоретичне і практичне значення для вітчизняної юридичної науки;

2) відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також положенням освітньо-наукової програми «Право» для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти – доктора філософії – за спеціальністю 081 «Право» у Львівському державному університеті внутрішніх справ;

3) відображена в 7 публікаціях, зокрема: 3 статтях у наукових фахових виданнях категорії Б, 4 публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та інших виданнях, що демонструє повноту попереднього оприлюднення результатів дослідження;

4) виконана дисертантом самостійно, отримані теоретичні висновки і результати демонструють особисті дослідження автора;

5) рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні кафедри:

завідувач кафедри теорії, історії та конституційного права

навчально-наукового інституту права

та правоохоронної діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ

доктор юридичних наук, професор

Дмитро ЗАБЗАЛЮК